

Főúri portrék az Osl nemzetség Csornai-ágából a 13–14. század fordulójáról

Varga Virág

ELTE BTK

vargavirag1102@gmail.com

A 13. századi Magyar Királyság oligarchacsáládáinak vizsgálatához képest eddig háttérbe szorult középkorkutatásunkban annak az előkelő rétegnek a tanulmányozása, amely közvetlenül az oligarchák alatt helyezkedett el: az oligarchia időszakában országos vagy udvari méltóságviselőket, illetve megyéispánokat adó, de az oligarchák közé nem emelkedő főúri nemzetségeké. Jelen előadás egy tágabb kutatás részét képezi: ennek során a szóban forgó társadalmi réteghez tartozó, elsősorban a Nyugat-Dunántúlon birtokló főúri nemzetségekről készítünk esettanulmányokat okleveles forrásbázis alapján. Előadásomban az elsősorban Sopron megyében birtokos Osl nemzetség egyik legnagyobb ágának, a Csornai-ágnak a legjelentősebb tagjait mutatom be a 13. század második feléből és a 14. század elejéről. A Csornaiak genealógiájának és birtoklástörténetének elemzése mellett végigkövetem a jelentősebb nemzetségtagok politikai szerepvállalását és társadalmi kapcsolatrendszerét a 13. század utolsó harmadában és a 14. század elején.

A Csornaiak közül Gergely az 1280-as években több ízben is a király oldalán tűnt fel, míg öccse, Lőrinc, bár pályafutása elején a Héder nembeli Kőszegiek embere és többször a várnagya is volt, legkésőbb 1319-re, de talán már 1316/1317 körül csatlakozott I. Károlyhoz. Ahhoz bizonyára nem voltak meg az erőforrásai, hogy ennél korábban áttérjen a király hűségére, annyira azonban tudott önálló politikát tudott folytatni, hogy az 1310-es évek második felében függetlenedni tudjon a királlyal szembekezdülő oligarchacsáládtól, sőt a Kőszegi-felkelések leverésében is részt vett több alkalommal. Ehhez vélhetően hozzásegítette egyrészt több megyére kiterjedő birtokhálózata, másrészt kapcsolatrendszere is.